THE HISTORY AND TRADITION OF THE ROMANI

Ana NICULESCU
Arts University of Târgu-Mureş

Abstract: During the nomadic period of the gypsies, Romanys settled at the margin of the locality, being very skilled with the knowledge of medicinal plants and witchcraft, with a strange lifestyle. That's the reason why they were named ,atinganoi', in old Greek meaning "hard to reach, sinner", thinking that they belonged to a particular sect.The word "atigan", later on "tigan" derived from the word ,atinganoi' through history transition. According to Miklosich, he himself a Romany, the great Romany migration occured in a trifurcation: with three branches: „lom", „dom", „rrom". Their laws are combined in „Romanipen". In Romania they were slaves for a long period of time.

Keywords: romany, history, tradition, slave, language.

În istoria şi originea rromilor, se aminteşte faptul că, atunci când au ajuns la marginea Greciei Antice, în timpul marelui nomadism ţigănesc, rromii s-au aşezat la marginea localităţilor, fiind foarte pricepuţi în cunoaşterea plantelor de leac, la vrăjitorie, având un model de viaţă ciudat. Grecii privindu-i s-au ferit de ei şi le-au spus că sunt "atinganoi", în vechea greacă însemnând greu de atins, păcătos, crezând că fac parte dintr-o sectă eretică bizantină, în Grecia atunci dezvoltându-se cultul creştinismului. Din cuvântul "atinganoi" datorită trecerii prin istorie, a luat naştere cuvântul "aţigan", iar apoi "ţigan".

Menţinerea unor trăsături arhaice din limbile indiene – vechi, vorbite prin mileniul 1 î. H., si până înspre secolul al V – lea î. H., *"îndreptăţesc rromologii să conchidă faptul că plecarea rromilor din India s-a produs prin secolul II î. H., prin anii 300 – 900 d. H., conform teoriei lui Kannauj, susţinută de romologul Marcel Cortiade din Franţa."*[1]

Cercetătorul rromolog Donald Kenrik, a cules prin anii 1960, prin surse orale, de la romul coşniţar Ali Ceauşev din Şumen – Bulgaria, care la rândul său avea dese contacte cu specialiştii rromologi – Chaman Lal – India, Donald Kenrik – Anglia, Milena Hubshamanova – Cehia, dovezi care au oferit un material publicat de Donald Kenrik, intitulat "Destinele rromilor din Europa", publicat în anul 1994, în care aflăm că *"Şahul Persan Bahram Ghur, a cerut maharadjahilor indieni să-i trimită o ceată de muzicanţi, numiţi "iuri" pentru a înveseli populaţia, oferindu-le posibilitatea stabiliri în Persia – aproximativ 10.000 de iuri."*[2] Aceştia au venit în Persia, au consumat ceea ce le-a oferit Şahul, au distrus şi au fost alungaţi de pe pământul Persiei.

Marcel Cortiade leagă plecarea rromilor din India, de năvălirea războinicului afgan Mahmud Ghanzi, cel care a cucerit în 21 decembrie 1018 oraşul indian Kannauj, oraş atestat în Cartea Yaminilor, scrisă de învăţatul arab Al Utbi.

În poemul epic naţional persan *"Şah – Cartea regilor" se spune că iurii făceau parte dintr-un clan războinic al "Rajpuţilor" care, după ce au fost înfrânţi în bătălia de la Tararori din nord – vestul Indiei, au fost izgoniţi de Şahul persan Bahram Ghur, migrând către ţinuturile arabe, turce şi apoi către Europa."*[3] Marea migraţie a rromilor s-a produs, după rromologul Miklosich, într-o trifurcaţie:

[1] Sarău, Gh., *Istorie şi tradiţii rrome*, Editura Organizaţia Salvaţi Copiii, Bucureşti, 2003, pag. 97
[2] Năstase, L., Varga, A., Minorităţile etnoculturale / Mărturii documentare, Ţiganii din România (1919 – 1944), Centrul de resurse pentru diversitate etnoculturală, Cluj, 2001, pag. 126
[3] Op. Cit, , pag. 127

BDD-A22040 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:02 UTC)

- ramura ”LOM” – de nord, care s-a deplasat spre Armenia și Gruzia, prin Caucaz, ajungând în Balcani, apoi în Europa de est, centrală și de vest;
- ramura ”DOM” – sau de sud, care s-a deplasat pe direcția Siria, Palestina, Egipt – traversând Mediterana, ajungând în Spania, unde s-au întâlnit cu nomazii rromi veniți prin Pirinei;
- ramura ”RROM” – sau de vest, a continuat migrația prin Imperiul Bizantin – Asia mică și Balcani, de aici în Europa Centrală și de vest.

Prima atestare documentară *”apare într-un manuscris, în limba gruzină, datat în anul 1054, în timpul domniei lui Constantin al IX –lea Monohamul – 1042 – 1055 – scris de un călugăr gregorian, aflat la Mănăstirea Iviron – Muntele Athos, prin care afirmă că la Constantinopol a sosit, din Asia Mică, o grupare nomadă care făcea parte dintr-o sectă eretică Bizantină, numită ”atinghanoi” – de neatins, foarte pricepuți în vrăjitorii și arta ghicitului.”*[4] Cercetătorii în antropologia lingvistică spun că ”atinghanoi” înseamnă impur, păgân, de neatins, este un cuvânt atestat pentru prima oară, in anul 1068 la o mănăstire din Georgia. Termenul a suferit modificări fonetice, astfel:

- Cikani în Cehia;
- Ciganos în Portugalia;
- Ciganyok în Ungaria;
- Zigeuner în Germania;
- Zingari în Italia;

”Conform recomandărilor Comisiei Europene pentru Drepturile Omului și ale Minorităților, pentru eliminarea oricăror forme de discriminare și a sensurilor peiorative, denominarea și heteroidentificarea nației și a individului va fi ”rrom / țigan”.”[5]

Prima atestare datează din 3 octombrie 1385, când Domnitorul Dan – Vodă, menționa printre ”daniile” făcute de unchiul său Vladislav – Vodă, către Mănăstirea ”Sfântului Antonie” din Vodița - Țara Românească, existența a 40 de sălașe de Ațigani.

În anul 1387, Domnitorul Mircea cel Bătrân, fratele lui Dan – Vodă, dăruiește Mănăstirii Cozia un număr de 300 de sălașe cu Ațigani. Rromii / Țiganii / Ațiganii sunt atestați documentar în Brașov în anul 1388.

În scurt timp de la poposirea lor în spațiul geografic Românesc, rromii au devenit robi în Țara Românească și în Moldova. În Transilvania, în afară de Țara Făgărașului – datorită stăpânirii Domnilor Munteni, care i-au robit pe rromi, nu găsim robi în rândul rromilor, doar slugi cu șimbrie pe moșiile grofilor, moșierilor și mănăstirilor.

Au existat inițiative de emancipare și dezrobire a rromilor, începând cu anul 1856. În anul 1766, Domnitorul Grigore al III –lea Ghica, emite o anaforă pentru eliberarea rromilor. La data de 31 ianuarie 1844, Domnitorul Mihai Gheorghe Sturza, aprobă ”Legea prin care rrobii domnești ai statului erau liberi”. La fel se produce și în Moldova în anul 1855, Țara Românească – în anul 1856.

”În anul 1767, în Transilvania, Maria Tereza, prin unul dintre cele patru decrete ale sale, desființează jurisdicția asupra rromilor, care depind de sistemul administrativ fiscal, cunoscându-se trei categorii de rromi:

- *fiscalii spălători de aur – care culegeau aurul din râuri;*
- *fiscalii taxaliști – sunt nomazii conduși de un voievod sau bulibașă;*
- *rromii care țineau de moșiile nobiliare;”*[6]

[4] Șerban, D. A., Cronici țigănești, Editura Ager, 1994, pag. 86
[5] Năstase, L., Varga, A., Minoritățile etnoculturale / Mărturii documentare, Țiganii din România (1919 – 1944), Centrul de resurse pentru diversitate etnoculturală, Cluj, 2001, pag. 129
[6] Năstase, L., Varga, A., *Minoritățile etnoculturale / Mărturii documentare, Țiganii din România* (1919 – 1944), Centrul de resurse pentru diversitate etnoculturală, Cluj, 2001, pag. 143

BDD-A22040 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:02 UTC)

După provincia istorică în care se găseau, cunoaștem rromii: moldoveni, ardeleni, bucovineni, basarabeni, dobrogeni, olteni, etc.

După criteriul lingvistic rromii se clasifică astfel: vătrași, de mătase, căldărari, ursari, spoitori, carpatici.

Teoria sociologică, bazată pe analiza socio – inductivă, apreciază că *"toți rromii ajunși în România, din primul val, au intrat ca oameni liberi prin sudul Dunării, venind din Bulgaria și Serbia, în timp ce al doilea val de migrații au adus rromii în România pe două căi: Sudul Dunării și nord – vestul Moldovei, ca robi tătărești. Așadar, după grecii antici, așezați pe malurile Pontului Euxin, Evreii din falanga română Ebraică și Maghiarii așezați în ținuturile Românești, cu puțin înainte de anul 1000, rromii – proto – rromii – au fost cea de a patra minoritate etnică așezată pe teritoriul României, urmați îndeaproape de Armeni în anul 1061 și de Germani în anul 1200."*[7]

Rromanipen-ul este arhetipul identității culturale a rromilor. Există o întreagă filozofie de viață care se bazează pe opoziția dintre pur – impur, reprezentând puritatea ritualică, ordinea și armonia universală, prin confirmarea unui model al purității în opoziție cu impuritatea, a căror valabilitate a fost confirmată și verificată prin experiența de viață.

Rromii au obligația de a respecta regulile purității – niște *"norme care țin de responsabilitatea individuală și cea colectivă, în comunitățile tradiționale ale rromilor, educându-și copii, tinerii și adolescenții în simțul rușinii."*[8] Foarte multe asemenea reguli stricte se referă la corpul uman și igiena ritualică – corporală, pornindu-se de la ideea conform căreia corpul uman este considerat pur de la brâu în sus și impur de la brâu în jos. Ochii, capul, gura sunt considerate ca fiind curate, în timp ce sărutul pe gură, semnifică un gest de încredere și fraternitate, iar sărutul pe ochi, semnifică un gest de subordonare sau de mare considerație, de aceea, de cele mai multe ori se evită. Capul este rezidența norocului, al încrederii, al respectului, al înțelepciunii fiind o expresie a maximei considerații. Partea de la brâu în jos trebuie să fie în permanență acoperită, atât la femei cât și la bărbați. De aceea femeia poartă fuste lungi și bărbații pantaloni lungi, niciodată scurți, genunchii și laba piciorului fiind considerate cele mai indecente părți ale corpului. "*Valoarea fundamentală a unei familii de rromi este aceea de sacralitate, familia fiind, de fapt comunitatea rromilor, prin sistemul de relații de înrudire culturală numită și "familie comunitară" prin consensul căsătoriilor tradiționale, obținându-se încrucișarea prin care noua familie intră în rândul comunității ca rrom – om de-al nostru și rromni – femeie de-a noastră. Așa numitul preț al femeii nu face referire la cumpărare ci la prețuire, înaltă considerație prin întărirea statutului și reputației cuplului, al virginității fetei și al garanției solidității și durabilității căsniciei, prin ajutorul financiar dăruit de părinții mirelui, tinerei mirese."*[9] Greșeala de traducere face parte dintr-un concept profund ancorat în mentalul cultural propriu, care nu poate accepta o traducere denotativă ci una conotativ – etnoculturală.

În cadrul grupărilor tradiționale de rromi, majoritatea conflictelor se rezolvă în interior prin *"adunarea și judecata de pace a rromilor – stabor, precedată de dezbaterea cazului între rude. Conform unui obicei practicat de rromii tradiționali, înainte de începerea judecății propriu – zise, se depunde un jurământ în fața judecătorilor de pace, al bulibașului și al comunității locale. În fața celui care depunne jurământul se află o bucată de slănină, un ciot de lemn ars, o lumânare și un bănuț de aramă. Textul jurământului este următorul: Eu, ...(numele), depun jurământ în fața rromilor, a Staborului, să rămân ca un ciot ars, carnea*

[7] Năstase, L., Varga, A., *Minoritățile etnoculturale / Mărturii documentare, Țiganii din România* (1919 – 1944), Centrul de resurse pentru diversitate etnoculturală, Cluj, 2001, pag. 128
[8] Crișan, N., *Țiganii mit și realitate*, Editura Albatros, București, 1999, pag. 77
[9] Op. cit., pag. 84

BDD-A22040 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:02 UTC)

să mi se topească ca lumânarea și să curgă ca slănina topită de soare, alungat și bântuit să umblu prin lume ca banul din mână în mână dacă nu-mi voi ține jurământul."[10]

Religia laică a rromilor "Drahma", în sensul similar religiei Hinduse se supune "Romanipenului" – Legea Rromilor, un sistem de legi și concepte comunitare care gravitează în jurul modelului de comunitate tradițională. Comunitatea coexistă și se bazează pe trei tipuri de rudenie: cosangvină, prin alianță, afinitate și înrudire spirituală, autoidentificându-se cadrul neamului. *"Având în vedere complexitatea universului spiritual al rromilor, ne aflăm în fața unui model bine închegat, în cadrul căruia individul se află într-o relație directă și indivizibilă cu spațiul transcendental. Practicanți ai cultelor creștine protestante, dar și adepți – practicanți ai diverselor culte neo – protestante, rromii servesc permanent scopul echilibrului comunitar cât și normele consacrate ale cutumelor religioase. Înrudirea culturală care definește apartenența asumată la comunitatea tradițională rromă, nu permite amestecul de sânge, asemănător alterității, similar cu factura religioasă."*[11]

Bibliografie

1. Constantinescu, B., Probe de limba și literatura rromilor din România, Editura Kriteron, 2000;
2. Crișan, N., Țiganii mit și realitate, Editura Albatros, București, 1999;
3. Grigore, D., Rromanipen-ul (rromani dharma) și mistica familiei. Familia tradițională în comunitățiile de rromi din arealul românesc, Editura Salvați copii, București, 2001;
4. Grigore, D., Sandu, M., Istoria și tradițiile minorității rromani – Manual pentru clasele a VI –a și a VII –a, Editura Sigma, București, 2005;
5. Heinrich von Wlislocki, Asupra vieții și obiceiurilor țiganilor transilvăneni, Traducere din germană de Sorin Georgescu, Editrua Kriterion, București, 1998;
6. Năstase, L., Varga, A., Minoritățile etnoculturale / Mărturii documentare, Țiganii din România (1919 – 1944), Centrul de resurse pentru diversitate etnoculturală, Cluj, 2001;
7. Potra, G., Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România, Mihai Dascăl Editor, București, 2002;
8. Sarău, Gh., Istorie și tradiții rrome, Editura Organizația Salvați Copiii, București, 2003;
9. Șerban, D. A., Cronici țigănești, Editura Ager, 1994;

[10] Potra, G., Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România, Mihai Dascăl Editor, București, 2002, pag. 203

[11] Grigore, D., Rromanipen-ul (rromani dharma) și mistica familiei. Familia tradițională în comunitățiile de rromi din arealul românesc, Editura Salvați copii, București, 2001, pag. 174

BDD-A22040 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:02 UTC)